

Для коментарів чи іншого зворотного зв'язку заповніть форму:
[форма зворотного зв'язку щодо цієї версії настанови](#)

Версія цього документу для друку: <http://guidelines.moz.gov.ua/documents/2918?id=ebm01034&format=pdf>

Настанови на засадах доказової медицини.
Створені DUODECIM Medical Publications, Ltd.

Настанова 01034. Трипаносомоз

Автор: Heli Siikamäki
Редактори оригінального тексту: -
Дата останнього оновлення: 2017-03-02

Збудник

- Трипаносоми - найпростіші класу джгутикових, які паразитують у крові та тканинах.

Поширеність

- Африканський трипаносомоз (сонна хвороба) зустрічається в окремих районах сільської місцевості тропічної Африки. Епідеміологічно розрізняють два підвиди хвороби: хронічний західно-африканський тип (збудник *Trypanosoma brucei gambiense*, 98% випадків) і гострий східно-африканський тип (збудник *T. b. rhodesiense* 2% випадків).
- Американський трипаносомоз, також відомий як хвороба Шагаса, зустрічається серед бідних верств населення та в сільській місцевості Центральної та Південної Америки.

Африканська сонна хвороба

Механізм передачі

- Поширюється через укуси мухи цеце. Джерелом інфекції є інша людина, а у випадку типу, викликаному *T. b. rhodesiense* також велика рогата худоба й антилопи.

- Інші можливі шляхи передачі: передача від матері до дитини під час вагітності, у разі інвазивних маніпуляцій, через інших комах-переносників, у випадку статевого контакту

Світове значення

- Суттєве зменшення числа нових випадків захворювання було досягнуто впродовж останніх десятиліть; число зареєстрованих випадків захворювання менше, ніж 4 000 на рік, оціночна кількість випадків близько 20 000.

Ознаки та симптоми

- Хронічний західно-африканський тип трипаносомозу має дві стадії.
  - Червонуватий вузол на шкірі (шанкр) виникає приблизно через тиждень після укусу мухи цеце, зникає самостійно через декілька тижнів.
  - Гемолімфатична стадія: через тижні чи місяці з'являються переміжна гарячка, головний біль, біль у м'язах, лімфаденопатія (як правило на шиї), висип, свербіж і набряки. Може виникати кардит.
  - Менінгоенцефалічна стадія: симптоми з боку центральної нервової системи (ЦНС), до яких належать дратівливість, сплутана свідомість, розлади сну та млявість (сонна хвороба) розвиваються через декілька місяців або років.
- У випадку східно-африканського типу хвороба прогресує подібно, проте більш швидко; час появи симптомів — від одного до трьох тижнів.

Діагностика

- У гострій фазі: виявлення трипаносом прямим методом у матеріалах з шанкру, крові, лімфатичних вузлів або зразках тканин
- У пізній фазі: серологічні реакції на специфічні антитіла (тільки до *T.b. gambiense*), виявлення трипаносом у лікворі (кількість лейкоцитів та білку підвищена часто, проте трипаносоми виявляються вкрай рідко)

Лікування та прогноз

- Оскільки захворювання зустрічається рідко, лікування можна зосередити у спеціалізованих лікарнях.

- Медикаментозне лікування можливе на ранній стадії. За відсутності лікування захворювання часто призводить до смерті. Навіть у випадку застосування лікування рівень смертності на менінгоенцефалічній стадії становить 10%, а ліки мають токсичну побічну дію.

Індивідуальна профілактика

- Вакцина відсутня.
- Найвний ризик інфікування у подорожах до сільських ендемічних осередків у денний час. Запобігання укусам мухи цеце: одяг світлого кольору з довгими рукавами та штанами, виготовлений зі щільної тканини. Засоби, що відлякують комах, мають недостатній захисний ефект проти укусів мухи цеце.

Хвороба Шагаса

Механізм передачі

- У фекаліях тріатомових клопів (також відомих, як поцілункові чи «ласкаві вбивці» клопи), якщо вони потрапляють у місце укусу на шкірі. Комахи мешкають в очеретяних, солом'яних стріхах будинків, тріщинах у стінах; вони п'ють кров у нічний час.
- Інші можливі шляхи передачі: переливання крові, передача від матері до дитини під час вагітності, у випадку інвазивних маніпуляцій, трансплантації органів, через забруднену фекаліями клопів їжу.

Світове значення

- Хвороба Шагаса зустрічається в Центральній і Південній Америці. Близько 6–7 мільйонів людей хворіють на дане захворювання, у певних регіонах це основна причина смерті серед людей молодого та середнього віку.

Ознаки та симптоми

- Інфекція є позиттєвою.
- На початку інфекція зазвичай протікає безсимптомно. Симптоми можуть розвиватися у малих дітей.

- Вузол на шкірі (шанкр, шагома) може виникати в місці потрапляння інфекції. Якщо фекалії триатомових клопів потрапили до ока, може розвинутися типовий однобічний набряк повіки (симптом Романьї).
- Через 1–2 тижні в пацієнта може розвинутися гарячка та лімфаденопатія, а також міокардит і менінгоенцефаліт.
- Впродовж десятиліть хронічна інфекція може спричинити серцеву недостатність і порушення провідності серця, чи розширення стравоходу або товстого кишківника (мегаезофагус або мегаколон) внаслідок ураження автономної нервової системи.
- Імунодефіцит може спричинити реактивацію хронічної інфекції.

Діагностика

- У гострій фазі: виявлення трипаносом у крові прямим методом
- У пізній фазі: антитіла в сироватці крові

Лікування та прогноз

- Оскільки захворювання зустрічається рідко, лікування може бути зосереджене у спеціалізованих лікарнях.
- Фармакотерапевтичне лікування ефективно в гострій фазі. У пізній фазі лікарські засоби мають обмежений вплив на попередження розвитку хронічної інфекції, проте мають побічну дію.
- Рівень смертності в гострій фазі становить 5–10%. у разі виникнення хронічної інфекції в 20–30% пацієнтів наявні симптоми з боку серцево-судинної системи, в 10% — з боку шлунково-кишкового тракту, в 5% — неврологічна симптоматика. Ускладнення з боку серцево-судинної системи є найпоширенішою причиною смерті.

Індивідуальна профілактика

- Не існує вакцини.
- Запобігання укусам триатомінових клопів; ретельний вибір місця для ночівлі

Пов'язані ресурси

- Інтернет-ресурси [\[пов'язані 01066\] Трипаносоміози – Relate...](#)
- Література [\[пов'язані 01066\] Трипаносоміози – Relate...](#)

Джерела інформації

R2. Kennedy PG. Clinical features, diagnosis, and treatment of human African trypanosomiasis (sleeping sickness). Lancet Neurol 2013;12(2):186-94. [PubMedID|23260189]

R4. Brun R, Blum J, Chappuis F, Burri C. Human African trypanosomiasis. Lancet 2010 Jan 9;375(9709):148-59. [PubMedID|19833383]

R1. Bern C. Chagas' Disease. N Engl J Med 2015;373(5):456-66. [PubMedID|26222561]

R3. Rassi A Jr, Rassi A, Marin-Neto JA. Chagas disease. Lancet 2010 Apr 17;375(9723):1388-402. [PubMedID|20399979]

Авторські права на оригінальні тексти належать Duodecim Medical Publications, Ltd.
Авторські права на додані коментарі експертів належать МОЗ України.
Published by arrangement with Duodecim Medical Publications Ltd., an imprint of Duodecim Medical Publications Ltd., Kaivokatu 10A, 00100 Helsinki, Finland.

Ідентифікатор: ebm01034   Ключ сортування: 001.084   Тип: EBM Guidelines

---

Дата оновлення англomовного оригіналу: 2017-03-02

Автор(и): Heli Siikamäki   Редактор(и):   Видавець: Duodecim Medical Publications Ltd
Власник авторських прав: Duodecim Medical Publications Ltd

Навігаційні категорії
EBM Guidelines   Infectious diseases   Travel medicine

Ключові слова індексу

speciality: Travel medicine   speciality: Infectious diseases   trypanosomiasis   Trypanosoma   trypanosomes
African trypanosomiasis   Trypanosomiasis, African   Trypanosoma cruzi   HAT   sleeping sickness   Triatoma   tsetse flies
Chagas Disease   chancre   American trypanosomiasis   kissing bugs   heteropteran   Hemiptera   Tropical diseases
Tropical Medicine   Tropics   Chagas Cardiomyopathy   Heart failure   megacolon   megaesophagus   megaesophagus
ісрс-2: A78   ісрс-2: D84   ісрс-2: N71   ісрс-2: D99